POWIAT PUŁAWSKI

ZIEMIA PUŁAWSKA

THE LAND OF PULAWY

PTASIA OSTOJA

BIRD SANCTUARY

Okładka / On the cover: Rybitwa rzeczna / Common Tern

Projekt i realizacja / Project and realization: Agencja Focus, Puławy
agencjafocus@o2.pl, afocuspulawy@gmail.pl

Konsultacja projektu / Graphic design consultation:
Agnieszka Malinowska

Tekst / Text: Grzegorz Sierocki

Konsultacja / Consultation: Beata Biaduń-Sierocka, Barbara Świtkiewicz

Zdjęcia ptaków / Birds' photographs: Grzegorz Sierocki, Paweł Rotmański

Zdjęcia krajobrazów / Landscape photographs: Dariusz Malinowski

Opracowanie graficzne / Graphic design: Aneta Krzywicka

Wydawca / Published by:
Powiat Puławski
Starostwo Powiatowe w Puławach
Al. Królewska 19, 24-100 Puławy
www.pulawy.powiat.pl

Koordynator projektu / Project manager: Andrzej Wenerski

Współpraca / Cooperation: Anna Luty, Wydział Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki / Department od Promotion, Culture, Sports and Tourism

Korekta merytoryczna / Meritorical proofreading: Katarzyna Miazek, Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa / Department of Environment Protection, Agriculture and Forestry

ISBN 978-83-934951-1-5

Puławy 2014

Nakład: 5000 egzemplarzy / Number of copies: 5000
Egzemplarz bezpłatny / Free copy

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie."

Operacja współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania Osi 4 LEADER „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Instytucja odpowiedzialna za treść: Powiat Puławski.

Instytucja zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Drogi czytelniku!

Zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypełnienie i przekazanie załączonej do folderu ankiety do Wydziału Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki Starostwa Powiatowego w Puławach osobiście (pok. 134, parter), listownie (Al. Królewska 19, 24-100 Puławy) lub elektronicznie (promocja@pulawy.powiat.pl).

Informujemy również, że ankietę można wypełnić on-line na stronie internetowej Powiatu Puławskiego – http://www.pulawy.powiat.pl/ (baner w prawym menu).

Zachęcamy również do obejrzenia diaporamy dostępnej na w/w stronie internetowej.

Z góry dziękujemy za współpracę.

Redakcja

Dear reader!

We kindly ask you to fill in the attached questionnaire and submit it to the Department of Promotion, Culture, Sports and Tourism of the Starostwo Powiatowe in Puławy (room no 134, ground floor), by post (Al. Królewska 19, 24-100 Puławy) or by e-mail (promocja@pulawy.powiat.pl).

We thereby also inform you that the questionnaire may be filled-in on-line at the poviat's website http://www.pulawy.powiat.pl (banner in the right column).

We also enhance you to watch the diaporama available at the above mentioned website.

We wish to thank you for your cooperation in advance.

Publisher

Podróżniczek / Bluethroat

WSTĘP

Ptaki to grupa zwierząt, która doskonale przystosowała się do życia we wszystkich niemal środowiskach. Nasi skrzydlaci bracia mniejsi zasiedlają zarówno tereny wodne, jak i suche stepy, półpustynie, a nawet pustynie. Spotkamy je w samym środku starego, ciemnego lasu jak i na obrzeżach leśnych, w zakrzaczeniach, na terenach trawiastych i polach. Bez problemu radzą sobie w środowisku zmienionym przez człowieka – na terenach zurbanizowanych, uprzemysłowionych, a nawet na skutek naszej działalności zdegradowanych jak ugory, hałdy kopalniane, wyrobiska, nasypy kolejowe itp. Oczywiście ptaki (w przeważającej większości) najlepiej czują się tam, gdzie działalność człowieka jest minimalna.

Powiat puławski to teren, gdzie ptaki znajdują doskonałe miejsce do bytowania. Dzięki dwóm dużym rzekom – Wiśle i Wieprzowi – lęgną się tu liczne gatunki ptaków wodno-błotnych. Podobnie rzecz się ma z jeziorami, starorzeczami i stawami. Z kolei rozmaite środowiska leśne – bory, grądy, łęgi i olsy – stwarzają odpowiednią ostoję dla awifauny lasów i zadrzewień. W powiecie nie brakuje terenów otwartych – od mokrych torfowisk, poprzez wilgotne i suche łąki po pola uprawne.

INTRODUCTION

Birds are a group of animals which adapted perfectly to living in almost all types of natural environments. Our minor winged brothers populate both water areas as well as dry steppes, half-deserts and deserts. We meet them in the very middle of an old dark forest as well as in the forest outskirts, amidst the bushes, in grassy areas and in the fields. They can easily cope with environments affected by the humans – in urban areas, industrialized areas as well as degraded due to our activity such as fallows, mine heaps, excavations, railway embankments etc. Obviously birds (majority of them) feel their best in areas where human actions exert minimum influence.

The poviat of Puławy is an area with excellent conditions to live in for the birds. Owing to two large rivers – the Vistula and the Wieprz – numerous species of wetland fowl breed here. A similar situation is also noted at the lakes, old river-beds and ponds. On the other hand many forest environments – coniferous forests, hornbeam forests, riparian and alder forests – constitute a perfect habitat for avifauna of the forests and woodlots. The poviat also abounds in broad open areas – damp marshes, wet and dry meadows as well as cornfields.

Powiat Puławski
Starostwo Powiatowe w Puławach
Al. Królewska 19, 24-100 Puławy
tel. (81) 886-11-00, fax 886-11-79
www.pulawy.powiat.pl
e-mail: starostwo@pulawy.powiat.pl

WARUNKI PRZYRODNICZE POWIATU PUŁAWSKIEGO

Warunki przyrodnicze zdeterminowane są przez ciekawe położenie powiatu puławskiego. Przez teren jednego z największych powiatów województwa lubelskiego (933,5 km2) przebiega granica między dwiema ważnymi krainami – Wyżyną Lubelską i Niziną Mazowiecką. Dodatkowym atutem jest wspomniana obecność dwóch dużych rzek – Wisły i Wieprza – które urozmaicają krajobraz, nadają mu w wielu miejscach wręcz dziewiczy charakter i stanowią ostoję dla wielu gatunków roślin i zwierząt.

Większa część powiatu położona jest na terenie pięciu tzw. mezoregionów – Płaskowyżu Nałęczowskiego, Wysoczyzny Lubartowskiej oraz Małopolskiego Przełomu Wisły, Doliny Środkowej Wisły i Pradoliny Wieprza (zachodnia część powiatu zahacza o Równiny: Kozienicką i Radomską, a południowa o Równinę Bełżycką).

NATURAL CONDITIONS OF THE PUŁAWY POVIAT

The natural conditions are determined by the attractive location of the poviat of Puławy. Throughout the area of this largest of all the Lublin voivodeship poviats (933.5 sq. km) runs the boundary between two important lands – the Lublin Highland and the Mazovia Lowland. Its additional benefit is the above mentioned presence of two large rivers – the Vistula and the Wieprz – which diversify the landscape endowing it with virgin character and constituting habitat for numerous plants and animals species.

Most of the poviat surface is located on the area of five so-called mesoregions – the Nałęczów Plateau, the Lubartów Upland, the Lesser Poland Gorge of the Vistula River, the Middle Vistula River Valley and the Wieprz Glacial Valley (the Western part of the poviat borders with the Kozienice Plain and Radom Plain while the Southern part with the Bełżyce Plain).

Wisła z lotu ptaka / Bird's eye-view on the Vistula

Wąwóz w Rąblowie / Gorge in Rąblów

Płaskowyż Nałęczowski rozciąga się na Wyżynie Lubelskiej pomiędzy rzekami Wisłą i Bystrzycą i ma łączną powierzchnię ok. 615 km². Obszar pokryty jest grubą warstwą lessów i silnie rozcinają go doliny rzeczne i wąwozy. Teren ten wznosi się do 220 m n.p.m. Na Płaskowyżu Nałęczowskim leżą częściowo: Puławy, Kazimierz Dolny, Bochotnica i Kurów, a w całości: Nałęczów, Wąwolnica i Markuszów.

The Nałęczów Plateau extends over the Lublin Highland between the rivers Vistula and Bystrzyca and is 615 sq. km large. The area is covered with a thick layer of the loess and is strongly cut through with river valleys and gorges. The area is high up to 220 m above the sea level. Puławy, Kazimierz Dolny, Bochotnica and Kurów are partly located on the area of the Nałęczów Plateau while Nałęczów, Wąwolnica and Markuszów are situated wholly on its area.

Wysoczyzna Lubartowska stanowi lessową krawędź Wyżyny Lubelskiej. Region zajmuje powierzchnię ok. 1219 km² i jest zdenudowaną równiną morenową, osiągającą wysokości od 170 do 200 m n.p.m. Na Wysoczyźnie Lubartowskiej występują polodowcowe ostańce żwirowe. Na południowo-zachodnim skraju leżą częściowo Puławy. W powiecie puławskim Wysoczyzna Lubartowska rozpościera się na terenie gmin: Żyrzyn, Baranów, Puławy, Końskowola, Kurów i Markuszów.

The Lubartów Upland is the loess boundary of the Lublin Highland. The region is 1219 sq. km large and is a denuded moraine plain reaching the height from 170 to 200 m above the sea level. On the area of the Lubartów Upland one may find the postglacial gravel mondanocks. Puławy is located on its South-Western outskirts. In the poviat of Puławy the following communes extend over the Lubartów Upland: Żyrzyn, Baranów, Puławy, Końskowola, Kurów i Markuszów.

Okolice Markuszowa / Vicinity of Markuszów

Dolina Środkowej Wisły to mezoregion stanowiący centralną i południową część Niziny Środkowomazowieckiej. Leży na pograniczu województw mazowieckiego i lubelskiego. Ma wydłużony południkowy kształt o szerokości ok. 10 km. Obejmuje dolinę Wisły na odcinku od Puław do Warszawy. Dolina Środkowej Wisły położona jest m.in. w obrębie gminy Puławy.

The Middle Vistula River Valley is a mesoregion which constitutes central and Southern part of the Middle Mazovia Lowland. It lies on the boundary of the Mazovia and Lublin voivodeships. It is latitudinally shaped, 10 km wide. It includes the Vistula valley from Puławy to Warsaw. The Middle Vistula River Valley is located in the premises of the Puławy commune.

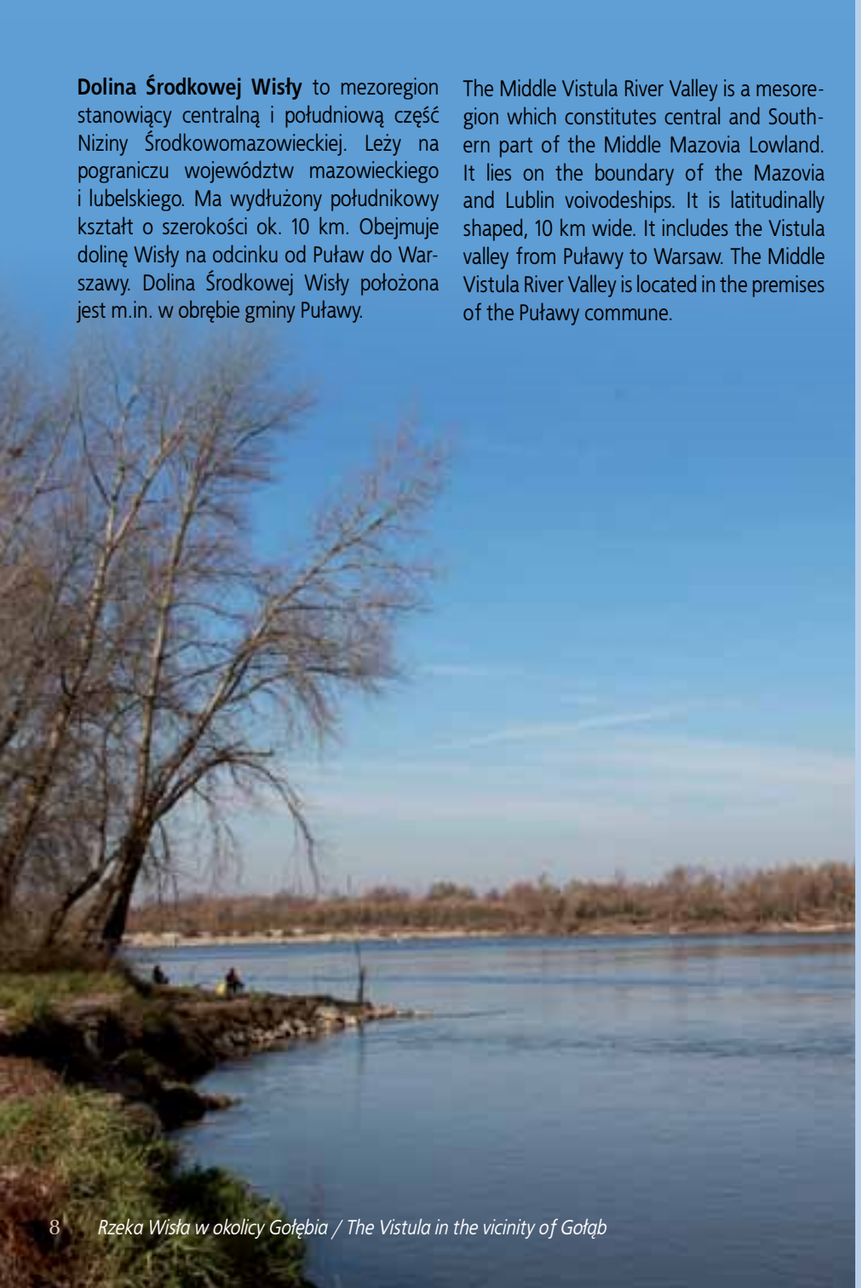

Rzeka Wisła w okolicy Gołębia / The Vistula in the vicinity of Gołąb

Małopolski Przełom Wisły obejmuje obszar doliny Wisły na odcinku przełomowym przez pas Wyżyn Polskich. Region ma wydłużony kształt o długości ok. 70 km i szerokości do 3 km. Ciągnie się na odcinku od Zawichostu do Puław. Zbocza doliny są strome i miejscami wznoszą się na wysokość nawet 70 m nad poziom rzeki. Małopolski Przełom Wisły jest gęsto zaludnionym regionem rolniczym położonym w obrębie gmin Kazimierz Dolny, Janowiec i Puławy. Na terenie Małopolskiego Przełomu Wisły wyznaczono dwa obszary chronione Natura 2000: „Małopolski Przełom Wisły" i „Przełom Wisły w Małopolsce". Obszary te są cenne ze względu na naturalny stan rzeki Wisły i uznane za korytarz ekologiczny rangi europejskiej.

The Lesser Poland Gorge of the Vistula River includes the Vistula valley at its breakthrough section in Polish highlands. The region has a prolonged shape app. 70 km long and 3 km wide. The area is extending starting from Zawichost up to Pulawy. The valley slopes are steep and locally reach the height of 70 m above the river level. The Lesser Poland Gorge of the Vistula River is a densely populated rural area located in the communes of Kazimierz Dolny, Janowiec and Puławy. There are two protected areas set up in the Natura 2000 programme – 'Małopolski Gorge of the Vistula' and 'Vistula Gorge in Małopolska'. These areas are valuable due to the natural condition of the Vistula river and are considered the ecological corridor of European importance.

Widok z Męćmierza na Wisłę i Janowiec / View of the Vistula and Janowiec seen from Męćmierz

Pradolina Wieprza to mały mezoregion będący południową częścią Niziny Południowopodlaskiej. Region ma kształt równoleżnikowy i leży w całości w obrębie województwa lubelskiego. Powierzchnia to ok. 353 km². Pradolina Wieprza stanowi poszerzone obniżenie doliny dolnego Wieprza i jego dopływu Tyśmienicy. Teren regionu porastają łąki i pastwiska, urozmaicone bagnami i stawami. W granicach powiatu puławskiego Pradolina Wieprza rozpościera się m.in. na terenie gmin: Żyrzyn i Baranów.

The Wieprz Glacial Valley is a little mesoregion in the Southern part of the South Podlasie Lowland. The region shows a latitudinal shape and is located completely within the Lublin voivodeship. The area is app. 353 sq. km large. The Wieprz Glacial Valley is an extended depression of the of lower Wieprz Valley and Tyśmienica tributary. The region is overgrown with meadows and grasslands diversified with marshes and ponds. The Wieprz Glacial Valley stretches in the communes of Żyrzyn and Baranów.

Rzeka Wieprz zimą / The Wieprz river in winter

KLIMAT

Pod względem klimatycznym powiat puławski należy do regionu mazowiecko-podlaskiego. Podobnie jak w całym kraju mamy do czynienia z klimatem przejściowym między oceanicznym i kontynentalnym. Wieloletnie badania wskazały, że na terenie powiatu zaczyna maleć wpływ klimatu kontynentalnego na rzecz oceanicznego. Średnia roczna temperatura powietrza sięga około 7,5°C (najcieplejszym miesiącem jest lipiec – średnia temperatura 18,5°C, najzimniejszym zaś styczeń – średnia temperatura -4°C). Jeśli chodzi o opady to ich średnia roczna suma (według prowadzonych przez okres 40 lat XX wieku badań) jest nieco niższa od średniej dla całego kraju. Najwięcej dni z opadami przypada w grudniu, zaś najmniej w sierpniu; z kolei lipiec jest miesiącem o najwyższej ilości opadów (ponad 130 mm), a październik – najsuchszym. Ważnym dla rozwoju przyrody jest czas trwania okresu wegetacyjnego, który na terenie powiatu wynosi 210-220 dni. Powiat puławski jest obszarem dobrze nasłonecznionym, a miesiącem w którym jest najwięcej słonecznych godzin dziennie jest maj (najmniej słońca jest w listopadzie i grudniu).

Na obszarze powiatu puławskiego przeważają wiatry zachodnie, a najmniej wieje z północy i północnego-wschodu.

THE CLIMATE

Taking into account the climate the Puławy poviat belongs to the Mazovia and Podlasie region. Similarly to the conditions around the whole country we have to do with transitional climate from oceanic to continental. The long-term study pointed out the decreasing influence of the continental climate in relation to the oceanic one. The average annual air temperature reaches c. 7.5°C (the warmest month is July with the average temperature of 18.5°C, the coolest is January – the average temperature reaching -4°C). As far as rainfalls are concerned their annual sum (according to the study conducted for the last 40 years of the 20th century) is slightly lower from the average for the whole country. In December we find most rainy days while the least may be found in August. On the other hand July is the month with the highest rain amount (over 130 mm) and October is the driest month. The growing season is important for natural growth and it reaches 210-220 days a year. The Puławy poviat is sunny with May as the month with most sunny hours (November and December with least sunny days).

The Western winds prevail in the poviat while the wind blows least from the North and North-East.

Krajobraz okolic Gołębia / Landscape in the vicinity of Gołąb

Ciek wodny Rabik w pobliżu Rezerwatu Piskory
The Rabik water-course near the Piskory nature reserve

STRUKTURA POWIERZCHNI

W strukturze powierzchni przeważają tereny otwarte – pola i łąki. Same tylko obszary o charakterze rolniczym stanowią niemal 63% powierzchni. Z kolei stopień lesistości powiatu puławskiego wynosi nieco ponad 24%. Struktura powierzchni nie jest jednakowa dla wszystkich 11 gmin powiatu – pod względem lesistości dominują gminy: Janowiec, Puławy, Żyrzyn i Baranów. Podobnie jak w całym kraju dominującym typem lasu jest bór (świeży i mieszany), jednak jego udział jest znacznie większy niż w przypadku Polski. W lasach dominującym gatunkiem jest sosna, a w dalszej kolejności dąb i modrzew. Ciekawym typem siedliska są łąki – na terenie powiatu występują te o charakterze suchym i podmokłym.

THE SURFACE STRUCTURE

Open areas such as fields and meadows predominate in the surface structure. Areas of rural character alone constitute almost 63% of the surface. On the other hand the woodiness factor of the Puławy poviat reaches more than 24%. The surface structure is not common to all the 11 communes of the poviat – Janowiec, Żyrzyn and Baranów dominate as far as woodiness is concerned. Similarly to Poland's whole area the predominant type of the woods is the coniferous forest (fresh and mixed), though it may be found much more often than in the rest of Poland. Pine trees, oaks and larches prevail in the forests. Meadows constitute a curious habitat type – within the poviat's premises one may find meadows of dry and wet character.

Zadrzewienia w okolicy Żyrzyna / Afforestation in the vicinity of Żyrzyn

Las w Rezerwacie Piskory / Forest in the Piskory nature reserve

Jezioro Matygi / The Matygi lake

Rzeka Bystra / The Bystra river

Rzeka Kurówka / The Kurówka river

Jeśli chodzi o tereny związane z wodą to na pierwszy plan wysuwają się rzeki. W zachodniej części powiatu na odcinku około 43 km toczy swe wody Wisła. Z kolei północną granicę powiatu na odcinku ponad 40 km stanowi prawy dopływ królowej polskich rzek – Wieprz. Tereny związane z wymienionymi rzekami są niebywale cenne przyrodniczo. Malownicze i ważne pod względem ekologicznym są także dwa inne prawe dopływy Wisły – Bystra i Kurówka. Na terenie powiatu znajdują się również naturalne jeziora: Nur, Borowiec, Matygi i Piskory. Dla przyrody olbrzymie znaczenie ma ostatnie z nich – od kilkunastu lat istnieje tu rezerwat faunistyczny. Warto także dodać, że na terenie powiatu funkcjonują kompleksy stawów hodowlanych usytuowane głównie w gminach Baranów, Markuszów, Kurów i Żyrzyn.

As far as water connected areas are concerned the foreground is played by the rivers. In the Western part of the poviat the Vistula river runs its waters for app. 43 km. The Northern boundary of the poviat is determined by the 40 km long Wieprz – a tributary river of the Vistula (the latter called the queen of the Polish rivers). The mentioned river areas are of immense natural value. Also two other right tributaries of the Vistula – the Bystra and the Kurówka are picturesque and ecologically important. Moreover natural lakes occur in the poviat's area – Nur, Borowiec, Matygi and Piskory. The latter is of crucial importance for the natural conditions – several years ago a faunistical reserve was set up here. It is worth to mention that complexes of fish ponds function in the poviat's area situated mainly in Baranów, Markuszów, Kurów and Żyrzyn communes.

Rozlewiska rzeki Wieprz / The Wieprz river flood waters

O PTAKACH SŁÓW KILKA

Skoro na terenie powiatu puławskiego ptaki mają takie dogodne warunki do bytowania to powinno ich być tu dużo. Rzeczywiście zróżnicowanie gatunkowe tych kręgowców w powiecie jest spore. Obecnie lista stwierdzonych w naszym kraju ptaków zawiera około 450 gatunków. Lwią jej część spotkamy na naszym terenie. Warto w tym miejscu powiedzieć, że ptaki, które znajdują się na liście gatunków spotykanych w Polsce mają różny status. Oprócz tego, że zasiedlają one różne środowiska i tam należy ich szukać, to również należy mieć świadomość, że nie zawsze jest możliwe spotkanie danego gatunku. Rozważając awifaunę danego regionu zazwyczaj brane są pod uwagę tzw. gatunki lęgowe. Chodzi tu o te ptaki, które łączą się w pary, zakładają gniazda i dochowują się potomstwa. Wśród takich gatunków wyróżnić można dwie grupy – ptaki osiadłe i wędrowne. Te pierwsze spotkamy na danym terenie przez cały rok, a przykładami są sikory, wróble czy dzięcioły. Ptaki wędrowne to te, które spędzają u nas tylko jakiś czas – przylatują do Polski, aby wyprowadzić lęgi, a następnie na zimowiska udają się w cieplejsze rejony globu. Długość przebywania w naszym kraju jest bardzo różna – w przypadku skowronka wynosi nawet 9-10 miesięcy, charakterystycznego dla naszego kraju bociana białego – 5-6 miesięcy, a egzotycznie ubarwionej wilgi – tylko ok. 4 miesięcy. Oczywiście ma to związek z odległością na jaką wędrują poszczególne gatunki – szybciej do Polski wracają ptaki z zimowisk położonych w Europie Zachodniej czy południowej niż z Afryki. Warto jeszcze dodać, że ten ostry podział na ptaki osiadłe i wędrujące nie jest tak jednoznaczny. Są bowiem gatunki, które są częściowo wędrujące, jak np. kos, którego leśna populacja odlatuje, podczas gdy populacja miejska spędza w Polsce cały rok. Dodatkowo są ptaki, które spotkać można w naszym kraju przez 12 miesięcy, ale nie oznacza to, że są całkowicie osiadłe. Przykładem jest gawron – nasza krajowa populacja tego ptaka odlatuje na zachód Europy, a ich miejsce zimą zajmują ptaki ze wschodu i północy kontynentu.

Mewa zółtonoga / Lesser Black-backed Gull

A FEW WORDS ON THE BIRDS

Since birds may find such convenient living conditions the Puławy poviat should abound in them. Indeed the diversity of these vertebrata species is substantial. Presently the list of the birds found in Poland consists of c. 450 species. Most species may be found here. It should be mentioned that birds occurring in Poland have different status. One should remember that although birds settle in different habitats and are habitat bound they may not always be found there. Breeding species are also taken into consideration on the list of the region's specific avifauna. These include birds which pair, set up nests and have offspring. Among such birds two types of birds may be mentioned – resident and migratory birds. The former may be spotted on a given area the whole year round, such as tits, sparrows and woodpeckers. Migratory birds are those which spend only some of the time here – they fly to Poland to rear the brood then migrate to spend winter in warmer regions of the world. The time of their stay here is varied – the Skylark stays for 9-10 months, the White Stork (characteristic for Polish countryside) for 5-6 months, and the exotically colourful Oriole for only 4 months. It is obviously connected with the distance each species has to make – birds from wintering areas in Western Europe return faster than those from Africa. It is worth to add that a sharp division between resident and migratory birds is not possible. The Rook is a curious example – our national population migrates to Western Europe while the same species from the East and North of the continent find their wintering area in Poland.

Rozlewiska przy Zakładach Azotowych / Flood waters near nitrogen works

Kwokacze w locie / Common Greenshanks in flight

Lista ptaków lęgowych Polski to około 250 gatunków. Co zatem z pozostałymi? Te należą do trzech grup: zimujących, przelotnych i zalatujących. Pierwszą grupę stanowią ptaki, które jak sama nazwa wskazuje spędzają w naszym kraju zimę. Paradoksalnie, podczas gdy nasze lęgowe gatunki szukają ciepła w Afryce, Polska staje się „ciepłym krajem" dla ptaków z dalekiej północy Europy. Do gatunków, które spędzają u nas okres zimowy należą m.in. jemiołuszki, czeczotki, jery, myszołowy włochate czy bielaczki.

Druga, liczniejsza grupa ptaków to gatunki przelotne. Polska jest szlakiem migracyjnym dla wielu gatunków, które z północy i wschodu kontynentu lecą na południowe zimowiska. Tu warto zaznaczyć, że powiat puławski ze względu na obecność Wieprza i Wisły jest szlakiem migracyjnym o międzynarodowym znaczeniu. Oczywiście nazwa przelotne nie oznacza, że ptaki widać jedynie w powietrzu – większość z nich zatrzymuje się na kilka dni na terenie powiatu, aby odpocząć, pożywić się i uzupełnić energię przed dalszą wędrówką. Jakie gatunki można obserwować podczas przelotów? Już od lutego zaczynają się wędrówki gęsi i różnych gatunków kaczek. Następnie dołączają do nich ptaki siewkowe – brodźce, biegusy, mewy. Przelot wiosenny trwa do maja. Z kolei jesienne przeloty zaczynają się już w lipcu i trwają do listopada, przy czym kolejność jest odwrotna do wiosennej – najpierw lecą siewkowe, później kaczki, a na końcu gęsi. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że niektóre ptaki podczas wiosennych i jesiennych przelotów bardzo się od siebie różnią. Przykładem mogą być bataliony, których samce na przełomie kwietnia i maja są pięknie upierzone i posiadają fantazyjne, długie pióra tworzące charakterystyczne kryzy. Te same ptaki jesienią upodabniają się do skromnie ubarwionych samic. Podobnie rzecz się ma z brodźcem śniadym – wiosną samce są bardzo ciemne (wręcz czarne), podczas gdy jesienią – jasnoszare.

The list of Polish breeding birds consists of c. 250 species. What about the rest of them? These may be classified as wintering, passage and visitor birds. Among the first group are birds which, as the name indicates, spend winter in our country. Paradoxically while domestic breeding species seek shelter in Africa, Poland becomes 'the warm habitat' for birds from the North of Europe. Species such as Waxwings, Redpolls, Bramblings, Rough-legged Buzzards, Smews spend their winter season here.

Another more numerous bird group are passage birds. Poland is situated on a migration trail for many species which fly from the North and East of the continent for their Southern wintering areas. The poviat of Puławy is a passage trail of international importance due to the presence of the Vistula and the Wieprz. Of course 'passage' does not only mean that birds are seen passing in the sky – most of them spend a couple days in the poviat's area to rest, feed and complement energy for further flight. Which species one may encounter during their passage? As early as February geese and duck's migration period starts. Then they are joined by Charadriiform birds – waders, sandpipers, seagulls. The spring passage lasts until May. On the other hand the autumn passage starts in July and lasts till November with the reverse order – the first ones to go are the Charadriiform birds, followed by ducks and finally geese. It is worth to mention that some birds look different during they spring and autumn migration. For example Ruffs whose male specimens are wonderfully feathered with curious long feathers forming characteristic gorgets. In autumn the same birds assimilate to their modestly coloured females. The Spotted Redshanks are similarly very intensively coloured (as though black) in the spring while in autumn the are light grey.

Ostatnia grupa ptaków, które spotykamy w Polsce to gatunki zalatujące. Ich lista jest bardzo liczna, ale ich spotkanie bardzo trudne. Co to znaczy, że ptak jest „zalatujący"? Oznacza to, że można go spotkać w naszym kraju nie tylko podczas wędrówek wiosennych i jesiennych, ale także zimą, a nawet w sezonie lęgowym. Niektóre gatunki pojawiają się w Polsce dość regularnie. Przykładem może być kurhannik, blisko spokrewniony z myszołowem ptak, który np. w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego widywany jest dość często. Wśród ptaków zalatujących są też takie, które w naszym kraju spotyka się niebywale rzadko. Jesienią 2013 roku przez kilka tygodni na Mazowszu przebywała sowa jarzębata. Ta mieszkanka dalekiej północy „odwiedziła" nasz kraj tylko 6 razy od czasów II wojny światowej. Również na terenie naszego województwa i powiatu puławskiego można spotkać takie ptasie perełki.

Last but not least are visitor birds found in Poland. This is an abundant group but encountering them is immensely difficult. What does it mean that a species is a visitor bird? It means one can find it in our country not only during spring and autumn migrations but also in the winter and even in the breeding period. Some species occur in Poland quite regularly. One of the examples may be the Long-legged Buzzard, closely related to the Common Buzzard, which is quite often seen in the South-East part of the Lublin region. Among visitor birds one may also find very rare specimens. In autumn 2013 a Hawk Owl spent a couple of weeks in Mazovia. This inhabitant of the far North visited our country only six times since World War II. Also in the area of our voivodeship and the Puławy poviat one may find such special bird treasures.

Bielik / White-tailed Eagle

 Łacha wiślana przy parku Czartoryskich w Puławach / The Vistula sandbank

GDZIE NA PTAKI?

Odpowiedź na to pytanie jest prosta: wszędzie. Ptaki można obserwować w mieście, na wsi, na polu i łące, w lesie, nad rzeką, jeziorem i stawem, przy drodze, w ogródku, w parku itd... Oczywiście można w tym miejscu zadać sobie pytanie: jakie ptaki? Po tym pytaniu możemy sprecyzować gdzie pójść lub pojechać, aby konkretne gatunki zobaczyć i usłyszeć. Warto też pamiętać, że choć ptaki występują w każdym niemal środowisku to jednak są miejsca gdzie różnorodność gatunkowa jest zdecydowanie większa niż w innych. Bez wątpienia najciekawszym dla ptaków środowiskiem są wszelkiego rodzaju wody oraz związane z nimi wyspy, plaże oraz porośnięte trawami, trzcinami, krzewami lub drzewami brzegi. Zatem w powiecie puławskim mamy doskonałe warunki by udać się w takie miejsca, ponieważ jak już wspomnieliśmy wcześniej przez powiat przepływają dwie duże rzeki – Wisła i Wieprz.

WHERE TO FIND BIRDS?

The answer to this question is simple: everywhere. Birds may be observed in the town, in the countryside, in the fields and meadows, in the forest, by the lake and pond, by the road, in the garden, in the park etc. Of course one may state a question: which particular birds? Such answer may be helpful to decide where to go or stroll to find or hear specific species. One should remember that although birds occur in almost every environment there are places where the species diversity is greater compared to other spots. Undoubtedly the most interesting surrounding for the birds is water of all kinds and the islands, beaches and banks overgrown with grass, reed, bushes and trees. Thus the poviat of Puławy abounds in convenient conditions to observe avian species because as it was previously mentioned two large rivers – the Vistula and the Wieprz – flow through this region.

Modraszka / Eurasian blue tit

Bogatka / Great tit

WISŁA

Królowa polskich rzek toczy swe wody na ponad 40-kilometrowym odcinku w zachodniej części powiatu. Wisła ma tu bardzo ciekawy charakter, bowiem w południowej części tego odcinka kończy się jej Małopolski Przełom, zaś dalej zaczyna jej środkowy bieg.

Małopolski Przełom Wisły ciągnie się na odcinku od Zawichostu po Puławy i jest to teren, w którym Wisła przebija się przez pas wyżyn środkowopolskich. Jest to obszar niebywale malowniczy, ponieważ rzeka płynie tu miejscami bardzo wąską doliną o stromych i wysokich na kilkadziesiąt metrów brzegach. Wisła ma tu charakter bardzo naturalny o czym świadczą niedostępne, porośnięte wiklinowymi krzewami brzegi, piękne wyspy i mielizny w nurcie, liczne zakola i starorzecza. Taki charakter rzeki sprawia, że świat przyrodniczy jest tu niebywale bogaty. Niedostępność terenu jest bowiem dla zwierząt szczególnie atrakcyjna, gdyż mogą tu znaleźć spokojne schronienie i wychować potomstwo. Ptasi świat na odcinku Małopolskiego Przełomu Wisły jest nie tylko bardzo bogaty, ale i cenny.

THE VISTULA

The queen of the Polish rivers is running its waters at 40 m long distance in the Western part of the poviat. The Vistula shows its unique nature here as in its Southern part the Lesser Poland Gorge of the Vistula is finishing and its middle section is beginning. The Lesser Poland Gorge of the Vistula is extending from Zawichost to Puławy and here the Vistula breaks through a line of Middle Poland's uplands. It is an immensely picturesque area as the river runs here in a narrow valley with steep and several meters high banks. The Vistula is very natural here with inaccessible banks overgrown with willow bushes, beautiful islands and shoals in the current, numerous meanders and old river-beds. Such river character increases the abundance of the natural world. The inaccessibility is a benefit for the animals as they seek tranquil shelter and a place to breed. The bird world of the Lesser Poland Gorge of the Vistula is not only opulent but also valuable.

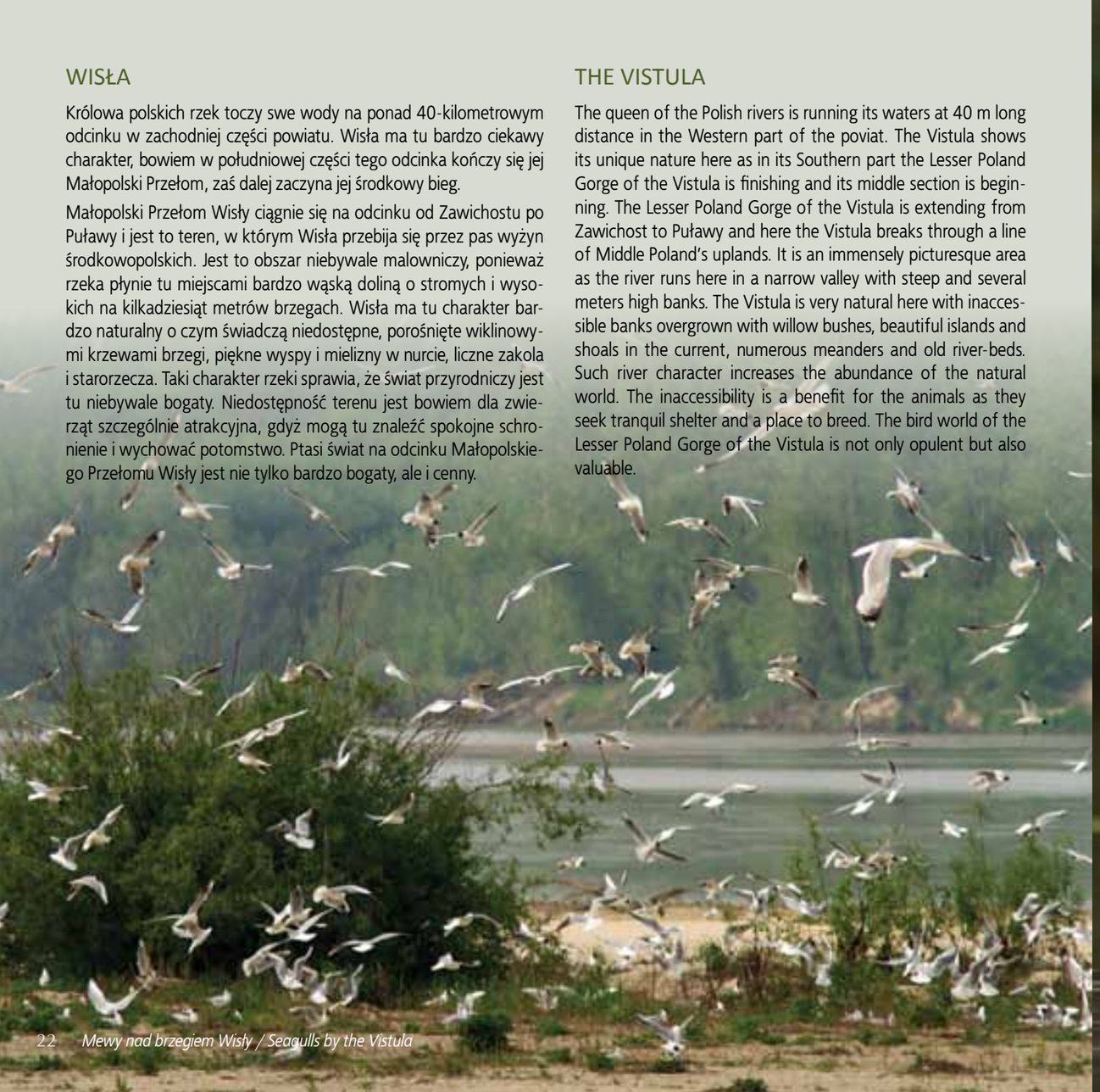

22 *Mewy nad brzegiem Wisły / Seagulls by the Vistula*

Czapla biała / Great Egret 23

Rybitwa rzeczna / Common Tern

Mewa białogłowa / Caspian Gull

Występowanie rzadkich i zagrożonych gatunków sprawiło, że tereny te objęte zostały ochroną w ramach sieci Natura 2000 – utworzono tu obszar pod nazwą „Małopolski Przełom Wisły" oraz „Przełom Wisły w Małopolsce". Ten pierwszy jest obszarem specjalnej ochrony ptaków. Obejmuje on odcinek rzeki od Annopola do Kazimierza Dolnego. Objęte ochroną ptaki występują przede wszystkim na piaszczystych ławicach i wyspach, ale także w przybrzeżnych zaroślach i łęgach. Aż 14 występujących tu gatunków jest wpisanych do Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, a cztery z nich znajdują się w Polskiej Czerwonej Księdze. Najcenniejsze gatunki to rybitwy – rzeczna i białoczelna, mewa czarnogłowa i dzięcioł białoszyi. Według kryterium wyznaczania ostoi IBA ptaki te znalazły się w grupie C6, czyli gatunków zagrożonych w skali Unii Europejskiej (obszar taki należy do jednego z 10 najważniejszych w danym regionie Europy dla gatunku lub podgatunku uznawanego za zagrożony w Unii Europejskiej). Poza wspomnianymi gatunkami na łachach i wyspach lęgi wyprowadzają tu inne gatunki mew: siwa (zwana do niedawna pospolitą) śmieszka oraz srebrzysta, białogłowa i romańska (jeszcze do niedawna należące do jednego gatunku). Kolejne ważne dla tego terenu gatunki to sieweczki – rzeczna i obrożna. O znaczeniu wysp na odcinku Małopolskiego Przełomu Wisły świadczy utworzenie na jednej z nich rezerwatu faunistycznego. Status taki otrzymała Krowia Wyspa położona na południe od Kazimierza Dolnego. To właśnie na niej stwierdzono pierwszy na śródlądziu przypadek gniazdowania ostrygojada – gatunku typowego dla terenów nadmorskich. Obecnie na „puławskim" odcinku Wisły gniazduje kilka par tych ptaków.

Rybitwa białoczelna / White-winged Tern

Mewa śmieszka / Black-headed Gull

The occurrence of rare and endangered species was the incentive to include this area to the Natura 2000 network – two areas were formed called 'the Lesser Poland Gorge of the Vistula' and 'Vistula Gorge in Małopolska'. The first one is a special bird protection zone extending from Annopol to Kazimierz Dolny. The birds protected here occur mainly on sandy shoals and islands, as well as in the coastal thicket and marshy meadows. As many as 14 species are listed in the appendix 1 of the Birds Directive, while 4 of them are inscribed in the Polish Red Book. The most precious species are terns – Common Tern and Little Tern, Mediterranean Gull and the Syrian Woodpecker. According to the Important Bird Areas criteria these birds were classified as C6 group which means species endangered in the whole European Union (such a zone is considered one of 10 most important zones in a specific European region for an endangered species or subspecies). Apart from the above mentioned species also other seagulls rear the brood in the shoals and islands: the Mew Gull (used to be called Common Gull), Black-headed Gull, Herring Gull, Caspian Gull, Yellow-legged Gull (belonging to common species not so long ago). Other significant species for this area are plovers – Little Ringed Plover and Common Ringed Plover. The fact that a faunistical reserve was set up on an island in the Lesser Poland Gorge of the Vistula is proof of the importance of islands. Such a status was granted to the Cow's Island situated South of Kazimierz Dolny. It is on Cow's Island that the first occurrence of nesting of the Oystercatcher (a typical sea species) was noted. Presently a few pairs of this bird are nesting in the 'Puławy' section.

Rezerwat Krowia Wyspa / The Krowia Wyspa (Cow's Island) nature reserve

26 *Czapla siwa / Grey Heron*

Wyspy w nurcie rzeki, piaszczyste łachy i plaże to także ważny obszar lęgowy i ptasie ostoje w kolejnym odcinku rzeki – Dolinie Środkowej Wisły. Również ona wpisana jest do sieci Natura 2000. Początek swój bierze w Puławach i ciągnie się aż do okolic Płocka. Wisła zmienia tu swój charakter z rzeki przełomowej w nizinną, roztokową. Obok wysp ważnym elementem krajobrazu są liczne zakola, starorzecza, naturalne zbiorniki wodne w dolinie, a w międzywale – łąki kośne i pastwiska, oraz bardzo cenne przyrodniczo lasy i zadrzewienia łęgowe. Znaczenie tego terenu dla ptaków jest olbrzymie. Ornitolodzy stwierdzili tu występowanie około 300 gatunków, z czego ponad połowa wyprowadza lęgi. Blisko 10 gatunków wpisanych jest do Polskiej Czerwonej Księgi, a prawie 25 znalazło się w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

The islands in the river current, sandy shoals and beaches are also important breeding area and bird habitat in further river section – the Middle Vistula Valley. It is also inscribed into Natura 2000 network. It stretches from Puławy to Płock. The Vistula changes its character here, from gorge river to lowland river. Numerous meanders, old-river beds, natural reservoirs in the valley and in the inter-embankment area hay meadows and pastures are apart from the islands important elements of the landscape. This area is of great value and importance for the birds. The ornithologists noted 300 species, half of which are rearing brood. Almost 10 species are listed in the Polish Red Book, while almost 25 were inscribed in the Appendix 1 of the Bird Directive.

Zimorodek / Kingfisher

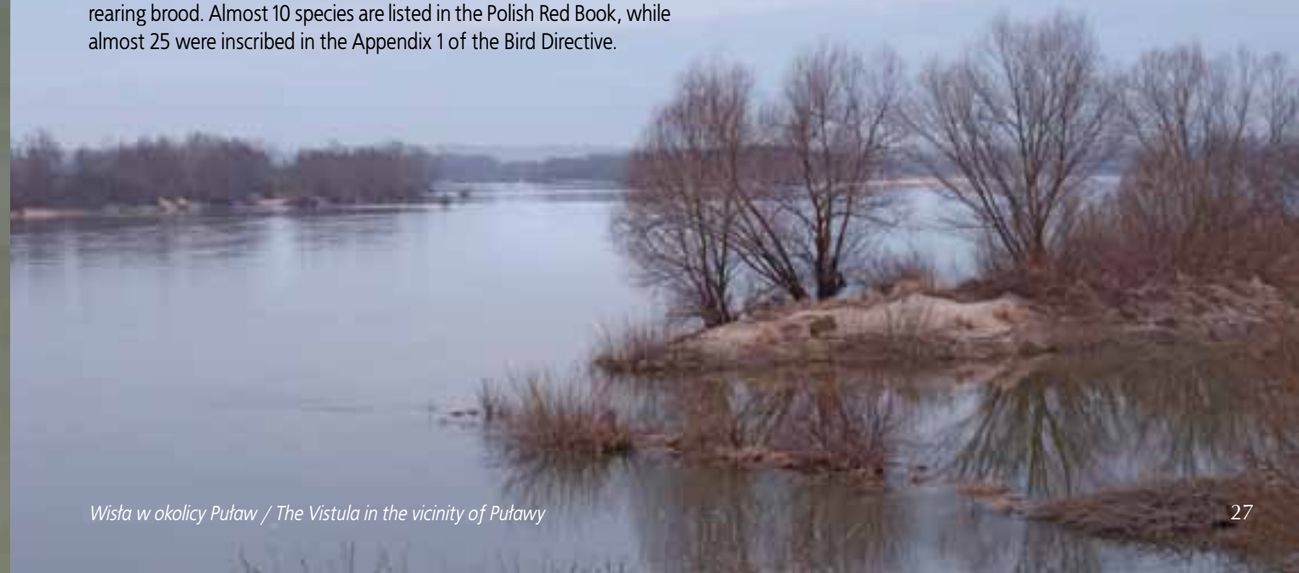

Wisła w okolicy Puław / The Vistula in the vicinity of Puławy

Podobnie jak w Małopolskim Przełomie Wisły tak i tu spotykamy liczne stanowiska mew i rybitw. Odcinek od Puław do Dęblina jest najważniejszym obszarem lęgowym sieweczki obrożnej na Lubelszczyźnie. Nie trudno spotkać tu także jej krewniaczkę – sieweczkę rzeczną. Lęgnie się tu również wspominany wcześniej ostrygojad oraz najliczniejszy polski brodziec – piskliwiec. Charakterystycznym gatunkiem dla tego odcinka Wisły jest tracz nurogęś. Spokojne zakola i zarośnięte starorzecza to doskonałe miejsce dla ciekawie ubarwionych kaczek – płaskonosów. Z kolei porośnięte trawami wyspy stanowią idealne miejsce do gniazdowania dla czajki, rycyka czy krwawodzioba.

Similarly to the Lesser Poland Gorge of the Vistula we encounter numerous seagulls and tern sites. The section from Pulawy to Dęblin is one of the most crucial breeding zones for the Ringed Plover in the Lublin region. It is also plausible that one may find its relative – Little Ringed Plover. The Oystercatcher mentioned before and the most common Polish wader – the Common Sandpiper are also breeding here. The characteristic species for this Vistula section is the Common Merganser. The tranquil meanders and bushy oxbow waters are perfect for curiously coloured ducks – the Northern Shovelers. On the other hand the grass overgrown islands represent ideal conditions to nest for Peewits, Godwits or Redshanks.

Wisła zimą / The Vistula in winter

Rycyk / Black-tailed Godwit

Krwawodziób / Common Redshank

Brodziec piskliwy / Common Sandpiper

Nurogęsi / Common Mergansers

Dla tych ostatnich gatunków ważne znaczenie mają tereny międzywala, gdzie występują łąki i pastwiska. W ostatnich latach jednak notowany jest spadek liczebności tych gatunków na terenie doliny Wisły. Nadal jednak dość liczna jest populacja derkacza. W międzywalu spotkać można także inne ciekawe gatunki ptaków. Gęste zakrzaczenia i wikliniska są ulubionym miejscem gniazdowania słowików szarych, a także innych ptaków wróblowych takich jak skryta strumieniówka, łozówka, cierniówka oraz znacznie rzadszy, ale spotykany tu barwnie upierzony podróżniczek i egzotycznie wyglądająca dziwonia. Z kolei zadrzewienia i lasy łęgowe dają schronienie innym wróblakom – kapturkom, gajówkom czy ziębie. Nietrudno usłyszeć tu piękne śpiewy drozdowatych – kosa i śpiewaka. Różnorodność drzew liściastych to miejsce idealne dla dzięciołów. W dolinie Wisły spotykamy ich cały wachlarz, od najmniejszego dzięciołka, poprzez pospolite dzięcioły duże i średnie, płochliwe dzięcioły zielone po największego przedstawiciela rodziny w Polsce – dzięcioła czarnego.

For the latter the area of inter-embankment is of great importance due to occurrence of meadows and pastures. Recently unfortunately a decrease in number of these species is noted in the area of the Vistula valley. The population of the Corn Crake is still significant. In the inter-embankment area one may find also other interesting bird species. Dense bushes and reeds are favourite nesting place for the Thrush Nightingale as well as other passerines such as clandestine Grass Warbler, Marsh Warbler, Common Whitethroat and (far more rare but also regularly found) colourfully feathered Bluethroat and the exotically looking Rosefinch. On the other hand foliage and riparian forests provide shelter for other passerines – the Eurasian Blackcap, Garden Warbler or finch. We are likely to hear beautiful trills of thrushes – Blackbird and Song Thrush. The diversity of deciduous trees favours the woodpeckers. In the Vistula valley we meet the whole scope of the woodpeckers – from the tiniest Lesser Spotted Woodpecker, through common Great Spotted Woodpecker and Middle Spotted Woodpecker, the timid Green Woodpecker to the largest representative of the family in Poland – the Black Woodpecker.

Porastające brzegi rzeki wierzby wykorzystywane są przez dudki, które zasiedlają dziuple w pniach oraz remizy – budujące kunsztowne gniazda na zwisających gałązkach. Wysokie, stare i silne drzewa wykorzystywane są przez bieliki, które mając nad Wisłą doskonałą bazę pokarmową budują tu swoje imponujące gniazda. Tam gdzie brzegi są strome i piaszczyste kolonie zakładają jaskółki brzegówki. W takich miejscach spotkać można również prawdziwy klejnot polskiej awifauny – zimorodka.

The willows overgrowing the banks are used by the Hoopoes which inhabit the holes in the trees and Penduline Tits which build crafty nests on the hanging twigs. Tall, old and strong trees are used by White-tailed Eagles which construct their impressive nests using the perfect nutrition base. The Sand Martins set up colonies where the banks are steep and sandy. In such places one may spot a true treasure of the Polish avifauna – the Kingfisher.

Płaskonos / Northern Shoveler

Krzyżówki / Mallards

Gągoły / Common Goldeneyes

Kulik wielki / Eurasian Curlew

Pliszka Siwa / White Wagtail

Czajka / Northern Lapwing

Sieweczka rzeczna / Little Ringed Plover

Wisła jest niebywale cennym obszarem lęgowym dla wielu gatunków ptaków, ale rola rzeki nie ogranicza się jedynie do miejsc narodzin i wychowu potomstwa. Jest to bowiem szlak migracji ptaków o znaczeniu międzynarodowym. Ciągnące wiosną na północ, jesienią na południe ptaki często lecą wzdłuż rzek o układzie południkowym, niczym autostradami pokonując drogę z lub na zimowiska. Wisła jest częścią tzw. szlaku bałkańskiego. Jesienna wędrówka zaczyna się już... latem. Od lipca zaczyna się czas migracji ptaków siewkowatych: samotników, łęczaków, krwawodziobów, a potem już w sierpniu kwokaczy, brodźców śniadych, siewnic i siewek złotych. Wyspy i łachy w nurcie rzeki gromadzą czasem bardzo duże stada mew i rybitw. W sierpniu rozpoczyna się również czas wędrówek czapli siwych i białych, które stadnie żerują w dolnie rzeki. Jesienią do wspomnianych gatunków dołączają biegusy zmienne i krzywodziobe, oba gatunki sieweczek oraz czajki, a także bataliony, brodźce piskliwe i kuliki wielkie. W duże stada gromadzą się także różne gatunki kaczek z bardzo licznymi krzyżówkami na czele, ale także np. świstunami. Nie brakuje również drapieżników, z których najciekawszy wydaje się rybołów. Późną jesienią wzdłuż Wisły wędrówkę na południe odbywają gęsi. Warto wówczas obserwować Wisłę i otoczenie bo zobaczyć można prawdziwe „ptasie" rarytasy.

The Vistula is an exceptionally precious breeding zone for many bird species but the role of the river is not restricted to birth and breeding place. It is also the trail of migration for birds of international importance. Birds flying North in the spring, South in autumn very often follow meridional rivers – like using motorways on the journey to and from the wintering shelter. The Vistula is part of the so-called Balkan trail. The autumn migration starts as early as in the... summer. Since July the migration time begins for the plovers – the Green Sandpipers, Wood Sandpipers, Common Redshanks, and in August for Common Greenshanks, Spotted Redshanks, Grey Plovers and European Golden Plovers. From time to time large flocks of seagulls and terns gather on the islands and oxbows in the river current. In August also the Grey Herons and Great Egrets start migrating scavenging in flocks in the river valley. In autumn the above mentioned species are joined by Dunlins and Curlew Sandpipers, both species of plovers and Northern Lapwings as well as the Ruffs, Common Sandpipers and Eurasian Curlews. Different species of ducks gather to form flocks consisting of very abundant Mallards and specimens such as the Eurasian Wigeon. There are also predators such as the Osprey. Late autumn is a migration period for geese following the Vistula. It is worth to observe the river and its surrounding then as one may spot true bird rarities.

Wisła w okolicy Gołębia / The Vistula in the in the vicinity of Gołąb

Na puławskim odcinku Wisły również zimą panuje spory ruch. Na niezamarzniętych odcinkach rzeki spotkać można osiadłe ptaki blaszkodziobe oraz przybyszów z północy. Jeśli zima zaczyna być bardzo mroźna, a woda zamarza ptaki przenoszą się na ciepłe wody kanałów zrzutowych odprowadzających ciepłą wodę z puławskich Zakładów Azotowych. Dogodnym wówczas miejscem do obserwacji jest tzw. rozlewisko w Wólce Gołębskiej. Z zimujących ptaków spotkamy tu czaple siwe i w mniejszej ilości – białe, łabędzie nieme, liczne kormorany oraz stada krzyżówek i nurogęsi. Z północy przybywają gągoły oraz tracze bielaczki. Zdarza się, że zimę spędzają tu łabędzie krzykliwe. Można tu zaobserwować także różne gatunki mew. Ciepłe wody odprowadzane z elektrociepłowni i bogate w ryby przyciągają zimorodki. Z kolei duże skupiska ptaków kaczkowatych są magnesem dla bielików, które przylatują tu żerować, polując również na duże ryby. Z kolei na łąkach międzywala zimę spędzają myszołowy włochate.

Also in the winter the Puławy section of the Vistula abounds in life. In the non-frozen river sections one may encounter resident waterfowl and the newcomers from the North. When the winter becomes harsh and the water freezes the birds move to the canals dumping warm water from the Puławy nitrogen plant Zakłady Azotowe. A convenient observation point may be found in the so-called backwater in Wólka Gołębska. One may spot Grey Herons and in lesser amounts – White and Mute Swans, abundant Cormorants and flocks of Mallards and Common Mergansers. Common Goldeneyes and Smews fly from the North. Sometimes the Whooper Swans spend winter here. One may also spot different species of seagulls. Warm waters carried from the power plant abundant in fish attract the Kingfisher. On the other hand the large agglomeration of ducks are drawing the White-tailed Eagles which fly here to scavenge also hunting for big fish. The meadows of the inter-embankment provide winter shelter for Rough-legged Buzzards.

Rzeka Wisła zimą. Okolice Janowca / The Vistula river in winter. Vicinity of Janowiec

Zimowy widok rzeki Wieprz z łabędziami / View on the Wieprz river and swans in winter

36 *Meandry rzeki Wieprz z lotu ptaka / Bird's eye-view on the Wieprz river meanders*

WIEPRZ

Nie mniej ciekawą ptasią ostoją od Wisły jest druga duża rzeka płynąca przez powiat puławski – Wieprz. Ten prawy dopływ królowej polskich rzek ma ujście właśnie na terenie powiatu. Na ponad 40 km odcinku stanowi północną granicę między powiatem puławskim a ryckim.

Podobnie jak w przypadku Wisły również i 40 kilometrowy dolny odcinek doliny rzeki Wieprz został wpisany do sieci Natura 2000. Jest to bowiem bardzo ważny korytarz ekologiczny łączący Polesie z Doliną Wisły. Rzeka ma typowy nizinny charakter, wiele jest tu zakoli i starorzeczy, całorocznych zastoisk wody, a w nurcie – okresowych, piaszczystych ławic. Wieprz płynie szeroką na maksymalnie 6 km doliną porośniętą przede wszystkim ekstensywnie uprawianymi wilgotnymi łąkami, które wiosną są zalewane wodą z rzeki lub topniejących śniegów, tworząc doskonałe warunku dla migrujących i powracających z zimowisk ptaków siewkowych i blaszkodziobych. W dolinie Wieprza spotykane są również łęgi i bardzo cenne olsy. Na otwartych przestrzeniach rosną pojedyncze stare dziuplaste wierzby i olchy. Bodaj najcenniejszy z punktu widzenia przyrody jest obszar śródleśnego zbiornika Piskory. Jego wybitne walory zostały zauważone pod koniec XX wieku, kiedy utworzono tu rezerwat przyrody. Niebagatelne znaczenie ma nie tylko zarośnięte bogatą roślinnością jezioro, ale także przyległe do niego wydmy porośnięte lasem, do którego przylegają okresowo zalewane łąki.

THE WIEPRZ

The Wieprz – another large river flowing through the poviat of Puławy is a bird habitat not less important than the Vistula. It is the right tributary of the queen of the Polish rivers and it has its estuary in the poviat of Puławy. It consists the Northern borderline between the Puławy and Ryki poviats on its 40 km long section.

Similarly to the Vistula also the 40-km long section of the Wieprz was included into the Natura 2000 network. It is a very important ecological corridor between Polesie and the Vistula valley. The river shows a typically lowland character with numerous meanders and oxbows, all year round stillwaters and in the current – periodical, sandy shoals. The Wieprz flows through a wide (max. 6 km wide) valley overgrown with extensively cultivated damp meadows which are overflooded in the spring by river waters or melting snow thus providing excellent conditions for waterfowl and shorebirds which migrate and return from their wintering areas. Very valuable alder riparian forests are also found in the Wieprz valley. In the open space one may spot single old willow and alder trees with hollows. Presumably the most precious natural area is the interforest Piskory reservoir. Its noteworthy values were spotted at the end of the 20th century when a nature reserve was formed here. The lake overgrown with plenteous flora as well as the adjoining dunes with forests and the adjoining periodically flooded meadows are of great significance.

Łozówka / Marsh Warbler

Strumieniówka / River Warbler

Rezerwat Piskory został utworzony w 1998 roku na powierzchni 203 ha. Celem ochrony jest tu zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych zespołu ekosystemów wodnych, bagiennych i leśnych o dużej różnorodności biologicznej. W centrum rezerwatu położone jest jezioro, powstałe w wyniku spiętrzenia wody na zasilającym je cieku Duży Pioter. Śródleśny zbiornik jest mocno zarośnięty przez rośliny (niektóre bardzo cenne) i jest jedną z cenniejszych ostoi ptaków wodno-błotnych na Lubelszczyźnie. W gęstych szuwarach lęgną się bąki, chruściele: łyski, kokoszki, zielonki i wodniki; rybitwy: białoskrzydła, czarna i białowąsa. Jeszcze niedawno Piskory były największym pod względem liczebności siedliskiem perkoza zausznika – dziś jest go znacznie mniej, ale wciąż można go spotkać, podobnie jak inne gatunki perkozów i liczne kaczki. Wciąż liczna jest populacja gęgawy, razem z którą na swoje lęgowiska przybywają tu żurawie oznajmiając głośnym klangorem obecność. Jezioro i okolice są ważnym terenem lęgowym dla ptaków drapieżnych – bielików, orlików krzykliwych i błotniaków stawowych (na przelotach pojawiają się tu orły przednie i kanie). W pobliskich olsach lęgi wyprowadza największa i bardzo skryta sowa Europy – puchacz.

The Piskory nature reserve was set up in 1998 on the area of 203 ha. Its objective is to preserve for scientific reasons the complex of water, marsh and forest ecosystems of essential biodiversity. In the centre of the reserve there is a lake formed due to water accumulation on the Duży Pioter watercourse. The reservoir situated in the middle of the forest is heavily overgrown with flora (some of great value) and is considered one of the most significant water and marsh birds sanctuaries in the Lublin region. In thick rushes broods are reared by the Eurasian Bittern, rails, Eurasian Coot, Common Moorhen, Little Crake, Water Rail, terns – White-winged Tern, Black Tern and Whiskered Tern. Not long ago the Piskory lake was the largest habitat of the Black-necked Grebe. Today there are fewer specimens but they can still be found similarly to other Grebes and numerous ducks. The population of the Greylag Goose is still significant. The crane is coming together with the latter to rear the brood announcing its arrival with a resounding clangor. The lake and its surroundings are a crucial breeding area for birds of prey – White-tailed Eagle, Lesser Spotted Eagle, Western Marsh Harrier (the passing species are here Golden Eagle and Red Kite). In the nearby alder forests the clandestine largest European owl – the Eurasian Eagle-Owl – rears the brood.

Łyska / Eurasian Coot

Kokoszka / Common Moorhen

Głowienka / Common Pochard

Krakwa / Currawong

40 Żuraw / Crane

Trzciniak / Great Reed Warbler

Brzęczka / Savi's Warbler

Potrzos / Common Reed Bunting

Trzcinniczek / Eurasian Reed Warbler

W lesie otaczającym Piskory gnieżdżą się bardzo liczne gatunki ptaków śpiewających. Wiosną okolice rozbrzmiewają śpiewem drozdów, gajówek, sikor, raniuszków, strzyżyków, piecuszków, pierwiosnków czy muchołówek. Skupiska drzew świerkowych przyciągają najmniejszego ptaka krajowego – mysikrólika. W trzcinowiskach porastających jezioro gniazda zakładają trzciniak, trzcinniczki i łozówki. Chętnie przebywają tu kukułki, które wspomnianym ptakom podrzucają swe jaja. W koronach drzew liściastych przebywają pięknie ubarwione wilgi, które swą obecność zdradzają fletowym pogwizdywaniem. Na drzewach nie trudno zobaczyć liczne dzięcioły, kowaliki i pełzacze.

In the forest surrounding the Piskory lake numerous species of singing birds find their nesting area. In the spring the air resounds with the trill of the Thrush, Warblers, tits, Long-tailed Tits, Wrens, Willow Warblers, Leaf Warblers or Flycatcher. The spruce complexes allure the smallest national bird – the Goldcrest. In the reeds overgrowing the lake the nests are built by the Great Reed Warblers and Eurasian Reed Warblers as well as by Marsh Warbler. This place is visited eagerly by the Cuckoo which lays its eggs in the nests of the above mentioned birds. In deciduous tree crowns there are richly coloured Orioles, which are recognized by their flute-alike whistling. It is easy to spot woodpeckers, Nuthatches and Treecreepers in the trees.

Myszołów / Common Buzzard

Błotniak stawowy / Western Marsh Harrier

Arcyciekawa jest Dolina Wieprza w okolicach Baranowa zwłaszcza wiosną. Wówczas wody rzeki i topniejące śniegi zalewają całe połacie łąk i pól. Już na przełomie lutego i marca ściągają tu ornitolodzy by obserwować stada migrujących gęsi. Na polach żerują gęgawy, gęsi białoczelne i zbożowe, a czasami wśród nich pojawiają się rzadkie gęsi małe i krótkodziobe oraz krewniacy – bernikle: białolice, kanadyjskie, obrożne czy rdzawoszyje. W 2014 roku przez kilka tygodni razem z gęgawami żerowała kazarka rdzawa. Również w tym okresie zaczynają migrować łabędzie. Wśród licznych łabędzi niemych spotkać można znacznie rzadsze łabędzie krzykliwe (bardzo nieliczne lęgowe w naszym kraju) i mniejsze, łudząco podobne do poprzednich łabędzie czarnodziobe (jedynie przelotne). W marcu przychodzi czas na kaczki, a wśród nich najwięcej jest świstunów, które po krótkim pobycie podejmują dalszą wędrówkę na północ. Po nich pojawiają się lęgowe kaczki Doliny Dolnego Wieprza – cyranki, cyraneczki, krakwy i płaskonosy. Również w marcu przylatują żurawie, które w tym rejonie chętnie żerują na polach i lęgną się w olsach. Pod koniec marca zaczyna się przylot lęgowych siewkowców – krwawodziobów, kszyków i rycyków, a nieco później także dostojnych kulików wielkich. Na zalewanych łąkach i błotach żerują bataliony, które na przełomie kwietnia i maja przybierają charakterystyczne dla siebie szaty godowe z fantazyjnymi kryzami i nastroszonymi na głowie piórami. W szatach godowych spotkamy także brodźce śniade, które nad Wieprzem mają „przystanek" w drodze na północ.

The Wieprz valley is most interesting in the vicinity of Baranów, especially in the spring. Then the waters of the river and the melting snow flood the whole meadows and fields. Already at the turn of February and March ornithologists arrive to observe flocks of migrating geese. In the fields there are scavenging Greylag Geese, Greater White-fronted Geese, Bean Geese, and sometimes one can spot the rare Lesser White-fronted Geese and Pink-footed Geese and their relatives – Bernacle Goose, Canada Goose, Brent Goose, Red-breasted Goose. In 2014 for a couple of weeks the Ruddy Shelduck was seen scavenging together with Greylag Geese. Also in this period of time swans begin their migration. Among numerous Mute Swans one can see the rare Whooper Swan (very rare breeding species in Poland) and smaller, similar to the former Tundra Swan (only passing birds). In March the time comes for the ducks with Eurasian Wigeons among them which continue their journey to the North after a short stay. Afterwards breeding ducks of the Lower Wieprz Valley appear – Shovelers, Teals, Currawongs and Wadepipers. Also in March the cranes return which scavenge in the fields and breed in alder trees. At the end of March the breeding shorebirds such as redshanks, snipes and godwits come here. A little later also the dignified Eurasian Curlews fly over. On the flooded meadows and marshes the Calidrids are searching food. At the breakthrough of April and May they exhibit characteristic colours with fanciful ruffs and ruffled feathers on their heads. Also the Spotted Redshanks display mating plumage at their stop at the Wieprz on their way to the North.

Kszyk / Common Snipe

Łęczak / Green Sandpiper

Kwokacz / Common Greenshank

Brodziec śniady / Spotted Redshank

Szczudłak / Black-winged Stilt

Batalion / Ruff

Najliczniejszym przelotnym brodźcem jest łęczak, którego spotkać można od kwietnia. Na przełomie kwietnia i maja przylatują na tereny nadwieprzańskie trzy ciekawe gatunki rybitw – czarna, białoskrzydła i białowąsa. Wbrew swej nazwie są to ptaki, których głównym pożywieniem nie są ryby, ale bezkręgowce – owady, pajęczaki itp. – zbierane z powierzchni wody lub w powietrzu tuż nad nią. Rybitwy te spotykane są na terenach bagiennych i podmokłych łąkach głównie we wschodniej Polsce, a w przypadku rybitwy białoskrzydłej Lubelszczyzna jest jednym z głównych krajowych obszarów jej występowania.

Lęgowymi ptakami w Dolinie Wieprza są oprócz wspomnianych także bocian biały, dudek i bielik. Nasz herbowy ptak występuje nad Wieprzem w liczbie kilku par lęgowych. W urwistych brzegach rzeki swoje gniazda zakładają brzegówki i zimorodki.

The most abundant migrating wader is the Wood Sandpiper which can be spotted since April. Three interesting species of terns come to the Wieprz area at the breakthrough of April and May – these are terns: White-winged Tern, Black Tern and Whiskered Tern. Contrary to the cliché fish are not their favourite nutrition, but invertebrates – insects, arachnids etc. collected from the water surface or in the air just above. Terns are spotted on marshy areas and wet meadows mainly in Eastern Poland and in the case of White-winged Tern the Lublin region is one of its main national occurrence zones.

The breeding birds in the Wieprz valley are apart from the already mentioned the White Swan, Hoopoe and White-tailed Eagle. Polish crest birds (eagles) may be found at the Wieprz in the number of a couple of breeding pairs. On steep banks nests are set up by Sand Martins and Kingfishers.

Rybitwa białowąsa / White-winged Tern

Rybitwa czarna / Black Tern

Rybitwa białoskrzydła / Whiskskered Tern

Czernica / Tufted Duck

Cyraneczka / Eurasian Teal

Cyranka / Garganey

W dolinie Wieprza występuje również kilka kompleksów stawów rybnych, z których kilka usytuowanych jest w Baranowie. Mają one znaczenie przede wszystkim dla ptaków pływających takich jak kaczki. Spotkać tu można przede wszystkim czernice i głowienki. Na stawach lęgowe są także cztery gatunki należące do perkozów – od najmniejszego perkozka, poprzez barwnego zausznika po perkozy rdzawoszyje i dwuczube. Na stawach polują także rybitwy rzeczne i białoczelne, mewy śmieszki, czaple siwe i białe, kormorany oraz ptaki drapieżne – bielik, rybołów i błotniak stawowy. Ten ostatni w nadwodnych trzcinowiskach zakłada swoje gniazda. Podobne stawy i skład gatunkowy występują także w Żyrzynie oraz w dolinie Kurówki – w Markuszowie i Kurowie.

In the Wieprz valley one may also find fish pond complexes. A few of them are situated in Baranów. They are of great significance for the waterbirds, such as ducks. One may spot first of all the Tufted Duck and Common Pochard. Four species of the grebes breed at the ponds – from the tiniest Little Grebe and vivid Black-necked Grebe to Red-necked Grebe and Great Crested Grebe. Also the Common Tern, Little Tern, Black-headed Gull, Grey and White Herons, Cormorants and scavengers – White-tailed Eagle, Osprey and Marsh Harrier seek prey at the ponds. The latter species sets up its nests in the bywater reed. Similar ponds and species occur also in Żyrzyn and in the Kurówka river valley in Markuszów and Kurów.

Gęś białoczelna / Greater White-fronted Goose

Perkoz rdzawoszyi / Red-necked Grebe

Perkoz dwuczuby / Great Crested Grebe

Stawy mają duże znaczenie jeśli ich brzegi porośnięte są gęstym pasem trzcin i szuwarów. Dają one bowiem schronienie licznym ptakom. W trzcinowiskach lęgną się dwie bardzo skryte czaple – bąk i bączek, które swoją obecność zdradzają donośnym głosem. Ciekawe głosy wydają również skryte chruściele – zielonki, kropiatki i wodniki, które rzadko pokazują się na otwartej przestrzeni. Częściej z szuwarów wyłaniają się ich krewniacy – łyska i kokoszka. Trzcinowiska tętnią również życiem od ptaków wróblowatych, w których pierwsze skrzypce wiodą trzciniaki, trzcinniczki i łozówki. Łatwo usłyszeć szybki i głośny śpiew rokitniczki. Charakterystyczny głos wydaje również brzęczka, która jak sama nazwa wskazuje odzywa się mechanicznym, jednobrzmiącym terkotem przypominającym brzęczenie jakiegoś urządzenia. W trzcinowiskach chętnie gnieździ się także spokrewniony z trznadlem, a podobny do wróbla potrzos. W zaroślach gniazdują strumieniówki, świerszczaki i słowiki, a sporadycznie także podróżniczki.

The ponds are of crucial importance if their banks are overgrown with a thick zone of reed and rushes. They are thus shelter for numerous birds. Two immensely clandestine herons breed in the reed – the Bittern and the Little Bittern. They may be recognized for their resounding voice. Interesting sounds are emitted by secretive rails – Crakes, Spotted Crakes and Water Rails, which are rarely seen in the open air. Two relatives emerge out of the rushes more often – the Coot and the Waterhen. The reed is also pulsing with life thanks to passerine birds with Great Reed Warblers, Eurasian Reed Warblers as well as Marsh Warblers. It is easy to hear the fast and noisy voice of the Sedge Warbler. On the other hand the Savi's Warbler's sound is characteristic for its mechanic monotonous rattle which resembles the buzz of a device. The reed is a convenient nesting place also for the Common Reed Bunting – relative to the Yellowhammer and similar to a sparrow. In the rushes one may spot the River Warblers, Grassbirds, Nightingales and occasionally the Bluethroat.

 Gęś gęgawa / Greylag Goose

Perkoz zausznik / Black-necked Grebe

50 *Łabędź niemy / Mute swan*

Łabędź czarnodzioby / Tundra swan

Łabędź krzykliwy / Whooper Swan

Dolina Wieprza jest chroniona w ramach sieci Natura 2000, ale nie tylko, bowiem atrakcyjność przyrodnicza tego regionu sprawiła, że utworzono tu Obszar Chronionego Krajobrazu o nazwie Pradolina Wieprza. Jest to największy tego typu obszar chroniony na Lubelszczyźnie, a powstał w celu zachowania unikatowej flory i fauny.

The Wieprz valley is protected not only within the Natura 2000 network. Due to natural attractiveness of this region a Landscape Protection area was set up here called 'The Wieprz Ice-marginal valley'. It is the largest protected zone in the Lublin region formed to sustain the unique flora and fauna.

Wodnik / Water Rail

LASY

Na terenie powiatu puławskiego lasy zajmują blisko czwartą część powierzchni. Znajdują się one w głównej mierze w zachodniej i północnej części powiatu. Najwyższy wskaźnik lesistości mają gminy Janowiec (35%), Żyrzyn (35%), Puławy (33%) i Baranów (21%).

Pod względem siedliskowym spotkamy na terenie powiatu cztery główne typy: bór, grąd, łęg i ols. Dominuje siedlisko typu borowego, czyli lasu iglastego, złożonego głównie z sosny. Jest to głównie bór świeży i bór mieszany świeży.

THE FORESTS

The forests make up a quarter of the Puławy poviat total surface. These areas are mainly located in Western and Northern parts of the poviat. The highest index of afforestation rate is noted in the communes of Janowiec (35%), Żyrzyn (35%), Puławy (33%) and Baranów (21%). As far as tree species are concerned four main types of the forests are distinguished – coniferous forest, hornbeam forest, riparian forest and alder forest. Coniferous forests dominate composed mainly of the pine. It is primarily the fresh coniferous forest and fresh mixed coniferous forest.

Puszczyk / Tawny Owl

Uszatka / Long-eared Owl

Dzięcioł duży / Great Spotted Woodpecker

Pełzacz leśny / Eurasian Treecreeper

Gil / Bullfinch

Sosnówka / Coal Tit

Raniuszek / Long-tailed Tit

Bory mimo, iż nie są tak zielone i gęste jak inne typy lasu to jednak dla ptaków są dużo lepszym siedliskiem. Fakt, że w ciągu roku las iglasty nie podlega tak dużym zmianom jak drzewostany liściaste sprawia, że wiele gatunków ptaków spotkać tu można przez cały rok. Wśród ptaków wróblowych występują tu wszystkie gatunki krajowych sikor – bogatka, modraszka, czarnogłówka, uboga, sosnówka i czubatka. Lasy iglaste są również ostoją blisko spokrewnionego raniuszka. W koronach drzew uwijają się czyże, które zimą łączą się w koczujące na sosnach stada. Przez cały rok obserwować można pełzacze leśne i kowaliki oraz dzięcioły – dużego i czarnego. Z małych ptaków wędrownych występują tu zięby, świstunki leśne, pierwiosnki i lerki.

Lasy iglaste są zimą odpowiednim miejscem dla ptaków przybywających do nas z północy. Spotkać można wtedy stada jerów i gili. W okresie wędrówek pojawiają się różne gatunki drozdów, a dwa z nich – paszkot i śpiewak wyprowadzają tu lęgi. Ciekawym gatunkiem, zamieszkującym przede wszystkim zręby w borach, jest lelek – tajemniczy, nocny ptak, polujący na ćmy i inne owady, a w okresie godowym odzywający się monotonnym terkoczącym głosem. Środowisko boru upodobały sobie również ptaki drapieżne. Na sosnach gniazda zakładają krogulce i jastrzębie, kobuzy, a także trzmielojady. Bory dają również schronienie kilku gatunkom sów.

The coniferous forests, though not so green and thick as other forest types, are a far better habitat for the birds. The fact that the coniferous forest is not subject to as many changes as the deciduous trees makes it possible for some species to stay here all year round. Among passerine birds one may note all the national species of tits – Great Tit, Eurasian Blue Tit, Willow Tit, Marsh Tit, Coal Tit and European Crested Tit. Coniferous forests are also a sanctuary for the related Long-tailed Tit. The Eurasian Siskin rushes in the tree crowns, in winter occupying pine trees in flocks. Throughout the year one may observe the Eurasian Treecreeper and the Eurasian Nuthatch and the woodpeckers – Great Spotted Woodpecker and Black Woodpecker. Among small birds of passage we encounter the Common Chaffinch, Wood Warbler, Common Chiffchaff, Woodlark.

In the winter coniferous forests are convenient for birds coming from the North. Then one can meet flocks of Bramblings and Bullfinches. In migration periods different species of the thrush, and two of them – Mistle Thrush and Song Thrush – rear their brood. The clearcuttings of the coniferous forests are inhabited by an intriguing species – the Nightjar – a mysterious night bird which hunts for moths and other insects, in mating season emitting a curious monotonous whirring sound. The coniferous forest is also favourite habitat for the scavengers. On pine trees nests are built by the Goshawk and Sparrow Hawk, Eurasian Hobby as well as the Honey Buzzard. The coniferous forests also provide shelter for a few species of owls.

Dzięcioł czarny / Black Woodpecker

Czyż / Eurasian Siskin

Czubatka / European Crested Tit

Mysikrólik / Goldcrest

Myszołów / Common Buzzard

Jastrząb / Hawk

Las w okolicy Rezerwatu Piskory / Forest in the vicinity of the Piskory nature reserve

Kapturka / Eurasian blackcap

Świstunka leśna / Wood Warbler

Pierwiosnek / Common Chiffchaff

Rudzik / European robin

Dzięcioł średni / Middle spotted woodpecker

Na terenie powiatu zdecydowanie mniej jest lasów liściastych, czyli grądów. Siedliska takie spotkać można m.in. w okolicy Puław oraz Kazimierza i Janowca. Dla ptaków mają one znaczenie głównie od wiosny do jesieni. Wtedy drzewa porośnięte są listowiem, dając kryjówki ptakom, a także owocują i są siedliskiem owadów, dzięki czemu ptaki mają pożywienie. Dlatego też w tego typu siedlisku spotykamy przede wszystkim ptaki wędrowne. Z wróblowatych spotykamy tu zięby, świstunki leśne, kapturki, piecuszki, pierwiosnki, świergotki drzewne i pokrzywnice. Ciekawymi mieszkańcami grądów są pięknie ubarwione wilgi, które mimo swoich kontrastowych barw, żyjąc w koronach drzew rzadko są widywane. W lasach liściastych gniazdują także gołębie – grzywacze i siniaki. Często usłyszeć i zobaczyć można kukułkę. Z ptaków szponiastych spotykamy tu m.in. sowy – puszczyki i uszatki. Grądy dają także schronienie (przynajmniej w okresie od wiosny do jesieni) ptakom osiadłym – sikorom, raniuszkom, pełzaczom i dzięciołom (głównie średniemu i dużemu).

Ciekawymi typami siedliskowymi związanymi z drzewami są łęgi i olsy. Są to lasy, które rosną na terenach okresowo lub stale zalanych wodą. W przypadku łęgów mamy do czynienia z poziomymi ruchami wody (np. z rzek), a w przypadku olsów – pionowymi, związanymi z poziomem wód gruntowych. Łęgi są lasami charakterystycznymi dla dolin dużych rzek i spotkać je można w dolinie Wisły i Wieprza. Dziś jest ich coraz mniej, ale w Puławach zachowano fragment takiego lasu i objęto go ochroną tworząc rezerwat „Łęg na Kępie". Obecność olsów związana jest z odpowiednim podłożem i poziomem wód gruntowych – taki las spotkamy m.in. po wschodniej stronie jeziora Piskory.

There are definitely less deciduous forests, mainly hornbeam forests. Such habitats may be found e.g. in the vicinity of Puławy and Kazimierz and Janowiec. They are of importance for the birds mainly from spring till autumn. Then the trees are then overgrown with foliage giving shelter for the birds. They are also fruiting thus attracting insects and thus providing nutrition for the birds. That is the reason why we can mainly see the wandering birds here. Among the passerine one may note the Finch, Wood Warbler, Blackcap, Willow Warbler, Common Chiffchaff, Tree Pipit and Hedge Sparrow. Other quaint inhabitants of the hornbeam forests are the beautifully patterned Orioles which despite their vivid colours are rarely seen staying in the tree crowns. In deciduous forests one may come across doves – Wood pigeon and Stock pigeon. Easy to hear and to spot is the cuckoo. Among raptorial birds one may observe e.g. owls – Tawny Owl and Long-eared Owl. Hornbeam forests also give shelter (at least from spring till autumn) to resident birds – tits, Long-tailed Tit, Treecreeper and woodpeckers (mainly Great Spotted Woodpecker and Middle Spotted Woodpecker)

The riparian and alder forests are interesting habitat type connected with the trees. These are forests which grow on areas periodically or constantly flooded with water. In riparian forests we deal with horizontal water movement (e.g. river) and in alder forests with vertical movements connected with the level of groundwaters. Riparian forests are characteristic for large rivers valleys and may still be explored in the Vistula and the Wieprz valleys. Today such forests are scarce but in Puławy a fragment of such a forest was preserved in a nature reserve 'Łęg na Kępie'. Alder forests occurrence is connected with appropriate substratum and level of groundwaters – such forest can be found e.g. East of the Piskory lake.

Muchołówka żałobna / European pied flycatcher

Piecuszek / Willow warbler

Śpiewak / Song thrush

Kowalik / Eurasian nuthatch

Podróżniczek / Bluethroat

Strzyżyk / Wren

Dziwonia / Common rosefinch

Podobnie jak w przypadku grądów – łęgi i olsy – mają dla ptaków głównie znaczenie w okresie wegetacyjnym. Są to lasy bardzo urozmaicone pod względem roślinnym, często niedostępne, gęste i w niskich warstwach dość ciemne. Stąd obecność specyficznych gatunków ptaków. Jednym z nich jest strzyżyk, mały, ale bardzo głośno śpiewający ptak zamieszkujący najniższe partie lasu. Miękkie drewno porastających te tereny drzew sprawia, że spotkać tu można ptaki należące do dziuplaków – dzięcioły: dzięciołka, średniego, białogrzbietego, zielonego i czarnego; gołębie – grzywacze i siniaki; sowy – uszatki i puszczyki. Olsy chętnie wykorzystywane są również przez największą sowę Europy – puchacza, który potrafi wybudować gniazdo pod drzewem bezpośrednio na kępie wystającej ponad wodę trawy. Z ptaków śpiewających w łęgach przebywają gajówki, pierwiosnki, pokląskwy i zaganiacze, a w olsach także podróżniczki, strumieniówki i remizy. Podmokłe i niedostępne tereny to doskonałe miejsce do założenia gniazda dla żurawia, ptaka który żeruje na polach, ale lęgi wyprowadza właśnie w takich miejscach. Innym ciekawym mieszkańcem łęgów i olsów jest samotnik – jedyny polski siewkowiec dochowujący się potomstwa w leśnej dziupli.

Similarly to hornbeam forests the riparian forests and alder forests are of significance for the birds mainly in the growing season. These are forests of high diversity in terms of the plants, very often inaccessible, thick and quite dark in lower parts. Thus the presence of specific bird species. One of those is the Wren – a small but very loud bird inhabiting the lowest parts of the forest. Soft wood of the trees growing here makes it a perfect place for hole-nesting species – woodpeckers: Lesser Spotted Woodpecker, Middle Spotted Woodpecker, White-backed Woodpecker, Green Woodpecker and Black Woodpecker; pigeons – Wood Pigeon and Stock Dove, owls – Long-eared Owl and Tawny Owl. Alder forests are also convenient for the largest European owl – Eagle Owl – which can build a nest under a tree directly on a tuft of grass sticking out of the water. Among the singing birds one may find the Garden Warbler, Common Chiffchaff, Whinchat and Booted Warbler and in the alder forests also Bluethroat, River Warbler, Eurasian Penduline Tit. Watery and inaccessible areas are excellent places to nest for the crane which preys on the fields but rears the brood in places like this. Other curious inhabitant of riparian and alder forests is the Green Sandpiper – the only Polish wader breeding in forest tree hollows.

Remiz / Penduline Tit

Słowik szary / Nightingale

Pokląskwa / Whinchat

Zaganiacz / Booted Warbler

Jarzębatka / Barred warbler

Gąsiorek / Red-backed shrike

Kulczyk / European serin

Sikora uboga / Marsh tit

Kos / Common blackbird

Kruki / Common ravens

Zięba / Common Chaffinch

Kwiczoł / Fieldfare

Grzywacz / Common wood pigeon

Warto jeszcze wspomnieć o swoistym siedlisku zaliczanym do typu leśnego, a mianowicie zadrzewieniach. Są to zgrupowania drzew i krzewów położonych w krajobrazie rolniczym, mających postać zwartych kompleksów lub kęp i pasów zieleni wzdłuż dróg, linii kolejowych i cieków. Zadrzewienia są bardzo atrakcyjne dla ptaków, o czym świadczy ilość gatunków je zamieszkujących. Ważnymi mieszkańcami tego typu siedlisk są krukowate, uważane za jedne z najinteligentniejszych przedstawicieli ptaków. Spotykamy tu potężnego kruka, nieco mniejszą wronę siwą, a także hałaśliwe sójki i sroki. Olbrzymie gniazda na wyniosłych drzewach zakładają bieliki, a nieco mniejsze ich krewniacy – myszołowy. Gniazdują tu także sowy – uszatki, puszczyki, a nawet puchacze. Zadrzewienia to jednak królestwo wróblaków, wśród których schronienie znajdują tu sikory, cierniówki, jarzębatki, dzwońce, gąsiorki, grubodzioby, kulczyki, makolągwy, muchołówki, ortolany, piecuszki, piegże, pleszki, słowiki, świergotki drzewne, szczygły i trznadle. Z dziuplaków na uwagę zasługują liczne dzięcioły (m.in. dzięciołek, zielony i czarny), gołębie – grzywacz, siniak i turkawka oraz jedne z najpiękniejszych ptaków krajowych – dudki.

It is also worth to mention a unique habitat considered forest-type, meaning the woodlots. These are tree and bushes groups located in rural landscape in compact complexes or hurts and zones of greenery along the roads, railroads and watercourses. The woodlots are very alluring for birds which is proven by the large species number living here. Important inhabitants are the crows, considered the most intelligent bird representatives. We encounter the huge Crow, the smaller Hooded Crow as well as noisy Jaybirds and Magpies. Enormous nests are built on the trees by the White-tailed Eagle, and slightly smaller ones by their relative – the Common Buzzard. Also owls nest here – the White-eared Owl, Tawny Owls and even Eagle Owl. Woodlots are the kingdom for passerines, providing shelter for tits, Common Whitethroats, Barred Warblers, Greenfinches, Red-necked Shrikes, Hawfinches, Serins, Linnets, Flycatcher, Ortolan Buntings, Lesser Whitethroats, Redstarts, Nightingales, Tree Pipit, Goldfinch and the Buntings. Among noteworthy cavity-nesting birds there are the numerous woodpeckers (Lesser Spotted Woodpecker, Green Woodpecker and Black Woodpecker), doves – Wood Pigeon, Stock Pigeon and Turtledove, and one of the most beautiful national birds – the Hoopoe.

Sójka / Eurasian jay

TERENY OTWARTE

Mówiąc o terenach otwartych mamy na myśli przede wszystkim pola uprawne i łąki. Takie tereny nie są tak atrakcyjne dla ptaków, jak obszary związane z wodą czy lasy. Wynika to głównie z braku miejsc, które z jednej strony dawałyby ptakom odpowiednie schronienie w razie niebezpieczeństwa oraz z miejscami dogodnymi do założenia gniazda. Ale i tu są gatunki, które przystosowały się do takiego środowiska i w nim właśnie czują się najlepiej.

W powiecie puławskim najwięcej terenów otwartych występuje w południowej i środkowej części. Gminami o takim charakterze są Końskowola, Kurów, Markuszów oraz Wąwolnica i Nałęczów.

OPEN AREAS

By open areas we mean most of all fields and meadows. Such areas are not as attractive for the birds as those connected with water or forests. This results from the lack of places which would on the one hand provide shelter for the birds in case of danger and on the other be ideal nesting area. However, even here there are species which adjusted to such surrounding and feel most comfortable. In the poviat of Puławy most open areas are found in its Southern and central part. The communes of Końskowola, Kurów, Markuszów as well as Wąwolnica and Nałęczów share such character.

Łąka w okolicy Gołębia / Meadow around Gołąb

Trznadel / Yellowhammer

Pliszka żółta / Western yellow wagtail

Srokosz / Great grey shrike

Pola i łąki to królestwo skowronków. Te zwiastuny wiosny, przybywające do Polski już pod koniec lutego nieodłącznie kojarzą nam się właśnie z takim miejscami, a ich loty godowe, podczas których ciągle śpiewając znają chyba wszyscy. Nieco większym gatunkiem, ale także wcześnie powracającym z zimowisk i związanym z łąkami i polami jest czajka, która podobnie jak skowronek ma swój charakterystyczny lot godowy z ciekawymi głosami. Małe ptaki zasiedlające tereny otwarte to także białorzytki, pokląskwy i kląskawki, trznadle, świergotki łąkowe i polne. Nie można zapominać również o kurakach. Dźwięczne „pitpilit" rozlegające się wśród łanów zbóż znane jest chyba każdemu. Głosem tym zdradza się skryta przepiórka. Znacznie rzadziej odzywa się jej nieco większa krewniaczka, częściej widywana kuropatwa. Donośny, nieco metaliczny głos wydaje natomiast introdukowany w Polsce kilka wieków temu największy przedstawiciel polnych kuraków – bażant. Donośny jest także głos derkacza, który właśnie środowisko łąk z wysokimi trawami, a czasami także pola, wybiera na miejsce swego bytowania. Jest to jeden z tych ptaków, które łatwiej można usłyszeć niż zobaczyć.

Fields and meadows are kingdom for the skylark. These heralds of the spring, coming to Poland as early as the end of February, are inseparably connected with places of such character. Everyone knows for sure the sight of their fly and sound of their singing during mating season. A slightly bigger species which comes as early from its wintering area is the Lapwing which similarly to the skylark has its characteristic mating flying manner accompanied by a curious sound. Small birds nesting in this area are also Wheatear, Whinchat, Stonechat, Bunting, Meadow Pipit and Tawny Pipit. One cannot forget the gallinaceans. The sonorous 'pitpilit' resounding among the corn is well recognized. Such a sound reveals the presence of the Quail. Much more rare is the sound of the Partridge – its slightly bigger and more often observed relative. A resounding slightly metallic sound is given by a representative of the field gallinaceans – the Pheasant. The crake, which chooses the environment of meadows with tall grass or occasionally the fields, has also a ringing voice. It is one of the birds which is heard more often than seen.

Pola w okolicy Gołębia / Fields in the vicinity of Gołąb

Skowronek / Eurasian skylark

Kląskawka / European stonechat

Świergotek polny / Tawny pipit

Pustułka / Common kestrel

Na terenach otwartych można natomiast łatwo zobaczyć ptaki drapieżne, z który właściwie tylko błotniak łąkowy wyprowadza tu lęgi. Pozostałe – błotniaki stawowe, myszołowy, pustułki czy nawet bieliki przylatują tu polować na gryzonie i małe ptaki. Tereny otwarte to także żerowisko dla dudków, szukających tu dużych owadów. W okresie migracji wiosennych i jesiennych na polach zatrzymują się stada batalionów i gęsi. Chętnie żerują tu żurawie i bociany. Te ostatnie właśnie na łąkach i polach odbywają swoje sierpniowe sejmiki. Jesienią pokarmu poszukują tu stada szpaków, gołębi i ptaków krukowatych. Zimą na polach i łąkach koczują stada wróblaków, ale także krukowate, kuraki oraz drapieżniki, wśród których na uwagę zasługuje przybysz z północy – myszołów włochaty.

In the open areas one may easily spot the raptorial birds, among which only the Montagu's Harrier is breeding here. The rest of them – Marsh Harrier, Common Buzzard, Kestrel or even the White-tailed Eagle fly here to hunt for rodents and small birds. Open space areas are also prey area for the Hoopoe looking for big insects. During the migration season in the spring and autumn flocks of the Ruffs and geese stay in the fields. The cranes and storks prey here easily. The storks have their August 'ardent discussions' on meadows and in the fields. In autumn flocks of the starlings, doves and crows search for food. In winter the passerines, but also crows, gallinaceans and raptors (among them the noteworthy Rough-legged Buzzard) stay in groups on meadows and in the fields.

Derkacz / Corn crake

Bażant / Common pheasant

Dudek / Hoopoe

Kuropatwa / Grey partridge

TERENY ZMIENIONE PRZEZ CZŁOWIEKA

Miasta, wsie, osady, osiedla, drogi, linie kolejowe, a także zakłady przemysłowe, wyrobiska, kopalnie itp. to tereny, które trudno uznać za naturalne. Są to oczywiście efekty działalności człowieka. W błędzie jest ten kto myśli, że tu ptaków nie znajdziemy. Niektóre gatunki wręcz korzystają z naszej działalności i dzięki niej czują się w miastach jak „w domu". Przykładem są jerzyki – ptaki przypominające nieco jaskółki, o sierpowato wygiętych skrzydłach, które od maja do września uganiają się po niebie za owadami. Niegdyś gniazdowały one w szczelinach skalnych w górach, a dziś korzystają z wysokich budynków, gdzie zakładają gniazda. Podobnie rzecz się ma z jaskółkami oknówkami i dymówkami. Te pierwsze budują swe gniazda na zewnątrz budynków, zaś drugie – wewnątrz. Pamiętać należy, że te trzy gatunki to nasi sprzymierzeńcy w walce z meszkami i komarami, bo to właśnie te uciążliwe owady stanowią ich główny pokarm. Z dumą możemy także spoglądać w stronę Zakładów Azotowych Puławy, gdzie w 2013 roku skrajnie nieliczny ptak lęgowy naszego kraju sokół wędrowny (tylko 20 par w Polsce!) osiedlił się i wyprowadził lęg. Ptaki powtórzyły z sukcesem lęg także w 2014 roku. Puławska firma to także miejsce gniazdowania innych sokołów – pustułek, które korzystają z budynków i instalacji do złożenia jaj i wychowu młodych, a pobliskich terenów otwartych do polowania. W obecności człowieka doskonale czują się także wróble, mazurki, kawki i gawrony oraz kopciuszki, muchołówki szare, kosy, kwiczoły, a także sowy – pójdźki i płomykówki.

AREAS TRANSFOMED BY THE HUMANS

Towns, villages, settlements, estates, roads, railroads as well as industrial plants, mine workings, mines ect. are areas which can scarcely be called natural. They constitute the effect of humans activity. Those who think birds may not be found here are wrong. Some species take advantage of our activity and it makes them feel 'at home'. An excellent example are the Commonswifts – birds which resemble martins with crescent-shaped wings which fly in the air after bugs from May till September. They used to nest in mountain caves and now they use tall buildings for this purpose. The situation is similar with House Martins and Barn Swallows. The first ones build their nests outside the buildings, and the latter – inside. We should remember that these three species are our allies in mosquito and medges combat as these troublesome insects are their main food. We can also be proud to look towards the nitrogen plant Zakłady Azotowe Puławy where in 2013 an extremely rare breeding bird – the Peregrine Falcon (only 20 pairs in Poland!) – nested and reared the brood. Also in 2014 the birds reared the brood successfully. The plant in Puławy is also a nesting place for other falcons – the Common Kestrel which uses the buildings and installments to hatch and rear the broodand the close by areas for hunting. Some birds species feel freely in humans company – these include the sparrows, the Tree Sparrow, Jackdaw and Rook, Redstart, Spotted Flycatcher, Blackbird, Fieldfare, as well as owls – Little Owl and Barn Owl.

Sierpówka / Collared Dove

Kopciuszek / Black redstart

Białorzytka / Northern wheatear

Bocian biały / White stork

Cierniówka / Common whitethroat

Mazurek / Eurasian tree sparrow

Piegża / Lesser whitethroat

Kukułka / Common cuckoo

Potrzeszcz / Corn Bunting

Ortolan / Ortolan bunting

Pleszka / Redstart

Miasta i wsie to nie tylko budynki, ale także skwery, parki, sady i ogrody. Te zielone części naszych osad, oazy wśród betonu to również ostoje ptactwa. W sadach i ogrodach spotkać można m.in. bardzo ciekawego dzięcioła – jedynego wędrownego w naszym kraju – krętogłowa. Trudno również wyobrazić sobie dziś krajobraz miejski lub wiejski bez sierpówki – szarego gołębia z biało-czarną półobrożą na karku. W ogrodach często pojawiają się szczygły, potrzeszcze, pleszki, słowiki, pełzacze ogrodowe czy nawet dzięcioły.

Towns and villages are not only buildings but also squares, parks, orchards and gardens. These green areas of our settlements, these oases among the concrete are also bird sanctuaries. In the orchards and gardens one can see a very interesting species of the woodpecker – the only migratory species in Poland – the Eurasian Wryneck. It is also difficult to imagine the municipal or rural landscape without the Collared Dove – a grey pigeon with a white-black half-collar on the neck. In the gardens we may often encounter the Goldfinch, Corn Bunting, Redstart, Nightingale, Short-toed Treecreeper or even the woodpeckers.

Krętogłów / Eurasian wryneck

Ważną rolę osady ludzkie odgrywają zimą, kiedy surowy i niesprzyjający klimat w lesie i na polu ściąga ptaki w pobliże człowieka, gdzie mogą liczyć na zdobycie pożywienia. Wystawiane w ogrodach karmniki cieszą się wówczas olbrzymim powodzeniem wśród sikor, dzwońców, grubodziobów, dzięciołów, przybywających z północy – jerów i czeczotek. Ściągają za nimi także drapieżniki, dlatego łatwiej wtedy o bliskie spotkanie z krogulcem, który kilka razy dziennie potrafi atakować ptaki przy karmniku.

Human settlements play a significant role in winter when the raw and unwelcoming climate in the forests and fields gathers the birds near humans where they can get food. The feeders fixed in the gardens are at that time extremely popular among the tits, Greenfinches, woodpeckers, and the coming from the North Bramblings and Redpolls. Also scavengers are attracted thus the occasion to see the Northern Goshawk which can attack birds at the feeder even a few times a day.

Dzwońce / European greenfinch

Jer / Brambling

Czeczotka / Common redpoll

Grubodziób / Hawfinch

Szczygieł / European goldfinch

Starostwo Powiatowe w Puławach
Al. Królewska 19, 24-100 Puławy
tel. 81 886 11 00, fax 81 886 11 79
starostwo@pulawy.powiat.pl
www.pulawy.powiat.pl

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

ZIELONY PIERŚCIEŃ
Lokalna Grupa Działania

LEADER

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie."
Operacja współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania Osi 4 LEADER
„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja odpowiedzialna za treść: Powiat Puławski.
Instytucja zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

ISBN 978-83-934951-1-5
Egzemplarz bezpłatny / Free copy